

ZAMONAMIZDA NEVROTIK SHAXS: KAREN XORNIY ASARI ASOSIDA
SOTSIOLOGIK TAHLIL

Bozorova Mahfuza Ilhom qizi

Toshkent Davlat Milliy Universiteti, Sotsiologiya yoʻnalishi 1-bosqich talabasi

<https://doi.org/10.5281/zenodo.15346244>

Annotatsiya. Ushbu maqolada Karen Xoriniyning “Zamonamizning nevrotik shaxsi” asariga sotsiologik yondashuv orqali tahlil beriladi. Asarda individual psixologik muammolarning zamonaviy jamiyatdagi sotsial jarayonlar bilan bogʻliqligi koʻrsatib berilgan. Maqolada shaxs va jamiyat oʻrtasidagi murakkab munosabatlar, nevrozning sotsial ildizlari hamda shaxsiylik inqirozi muhokama qilinadi.

Kalit soʻzlar: nevrotik shaxs, sotsiologik yondashuv, shaxs va jamiyat, sotsial ziddiyat, Karen Xoriniy.

Kirish

XX asr psixologiyasi tarixida ayol olimlar orasida yorqin oʻrin tutgan Karen Xoriniy oʻzining “Zamonamizning nevrotik shaxsi” asarida shaxsning ichki ziddiyatlari va xavotirlari zamonaviy jamiyatdagi sotsial sharoitlar bilan bevosita bogʻliq ekanini taʼkidlaydi. Ushbu gʻoya sotsiologiya fanida muhim konsepsiyalardan biri — sotsial determinizm, yaʼni inson ruhiyati va xatti-harakatlarining jamiyat taʼsirida shakllanishi bilan uygʻunlashadi.

Asarning asosiy gʻoyalari va sotsiologik talqini

Karen Xoriniy nevrozni faqat ichki psixologik holat emas, balki shaxsning jamiyatdagi bosim, raqobat, kutilmalar va ijtimoiy normaga moslashishga urinishi natijasida yuzaga keluvchi muammo sifatida koʻradi. Ayniqsa, kapitalistik jamiyatdagi individualizm, muvaffaqiyatga boʻlgan bosim, taqqoslash, ijtimoiy rollarning keskinligi — bularning barchasi nevrozga sabab boʻluvchi omillardir. Bu shuni koʻrsatadiki, nevroz koʻpincha ijtimoiy muammolarning shaxsdagi aksidir.

Shaxs va jamiyat oʻrtasidagi ziddiyat

Xoriniy shaxsni “moslashuvchan emas, balki omon qolishga urinayotgan mavjudot” sifatida tasvirlaydi. Bu esa sotsiologiyada koʻp muhokama qilinadigan rol ziddiyatlari masalasiga olib keladi: bir kishi bir vaqtning oʻzida farzand, ota-ona, xodim, fuqaro kabi koʻplab sotsial rollarni bajargan holda, oʻzining haqiqiy “men”ini yoʻqotishi mumkin. Bu yoʻqotish esa nevrozga olib keladi.

Xulosa

Karen Xoriniyning g'oyalari sotsiologik yondashuvda inson ruhiyatining ijtimoiy ildizlarini ochib beradi. "Zamonamizning nevrotik shaxsi" asari faqat psixologik emas, balki sotsiologik tahlil uchun ham boy manba hisoblanadi. Unda shaxs va jamiyat o'rtasidagi murakkab, ziddiyatli munosabatlar tahlil qilingan. Asar zamonaviy jamiyatda psixologik muammolar ortida yotgan ijtimoiy bosimlarni anglash uchun muhim nazariy asos bo'la oladi.

Foydalanilgan adabiyotlar:

1. Gulnoz J. Sotsiologiya tarixi.–T.: Innovatsiya-Ziyo, 2020.–466 b.
2. Jiyanmuratova G. Sh. Huquq sotsiologiyasi: O'quv qo'llanma. – Toshkent: "Oltin qalam" nashriyoti, 2024. – 180 b. // https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA&sortby=pubdate&citation_for_view=fdboTmYAAAAJ:QD3KBmkZPeQC
3. Jiyanmuratova G. Sh. Zamonaviy sotsiologik nazariyalar va maktablar: Darslik. – Toshkent: "Oltin qalam" nashriyoti, 2024. – 340 b. // https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA&sortby=pubdate&citation_for_view=fdboTmYAAAAJ:jL-93Qbq4QoC
4. Bekmurodov, M.B.; Raximova, N.X.; Jiyanmuratova, G.Sh.; Nurqulov, B.G'. Jamoatchilik fikri sotsiologiyasi: O'quv qo'llanma. – Toshkent, 2025. – 160 b. // https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA&sortby=pubdate&citation_for_view=fdboTmYAAAAJ:48xauSegiOkC
5. Sh J. G. Gofurov O. Ul. Mehnat bozori. Bandlik va ishsizlik muammolari. Risola.– Toshkent: O 'zMU, 2023.–117 b.
6. Gulnoz J., Bunyod N. YOSHLAR IJTIMOIIY-SIYOSIIY FAOLLIGINI OSHIRISH–USTUVOR VAZIFA //ZAMONAVIIY DUNYONING IJTIMOIIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – T. 1. – №. 1.
7. Sherbutayevna J. G. et al. YOSHLAR HUQUQIIY MADANIYATINI YUKSALTIRISH–DAVLAT SIYOSATINING USTUVOR VAZIFASI //ZAMONAVIIY DUNYONING IJTIMOIIY MANZARASI VA JAMIYAT TUZILMALARI TRANSFORMATSIYASI. – 2024. – T. 1. – №. 1.
8. Джиянмуратова Г. YOSHLARNING SIYOSIIY INSTITUTLARGA NISBATAN ISHONCHI MUAMMOSI: NAZARIY ASOSLAR //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2024. – №. SI-1.

9. Sherbutayevna J. G. et al. ABSENTEIZM IJTIMOIIY HODISA SIFATIDA //Tafakkur manzili. – 2023. – Т. 2. – С. 4-10.
10. Жиянмуратова Г. Ш. Ёш сайловчи электорал хулқ-атвориға таъсир кўрсатувчи омиллар/ЎзМУ хабарлари.–Тошкент, 2022. – № 1/11/1.–Б. 86-89./<https://scholar.google.com/citations>.
11. Джиянмуратова Г. Ш. ELEKTORAL XULQ-ATVORGA RATSIONAL-INSTRUMENTAL YONDASHUVNING PAYDO BO ‘LISHI VA RIVOJLANISHI TARIXI //ЖУРНАЛ СОЦИАЛЬНЫХ ИССЛЕДОВАНИЙ. – 2022. – Т. 5. – №. 3. // https://scholar.google.com/citations?view_op=view_citation&hl=ru&user=fdboTmYAAA-AJ&cstart=20&pagesize=80&sortby=pubdate&citation_for_view=fdboTmYAAAAJ:HtEfBTGE9r8C
12. Жиянмуратова Г. Ўзбекистон ёшларининг электорал маданияти. Монография.– Тошкент, 2021.–122 б.
13. Sh J. G. The Issue Of Youth Trust In Political Institutions In Sociology //Sotsiologiya va huquq/Sociology and law. – 2024. – Т. 2. – №. 3/1. – С. 1.
14. Jiyanmuratova G. S. ZAMONAVIY YOSHLARNING SIYOSIY INSTITUTLARGA ISHONCHI TADQIQOTLARI: XORIJ TAJRIBASI //Academic research in educational sciences. – 2024. – №. 3. – С. 190-197.